

Naročnina listu: Celo leto 35 din., pol leta 18 din., četrt leta 9 din. Izven Jugoslavije: Celo leto 65 din. Inserati ali oznarila se zaračunajo po dogovoru; pri večkratnem inseriranju primeren popust. Upravništvo sprejema naročnino, inserate in reklamacije. Telefon interurban šte. 113.

STRAŽA

NEODVISEN POLITIČEN LIST ZA SLOVENSKO LJUDSTVO

Poštnina v državi SHS pavšalirana.

„Straža“ izhaja v ponedeljek, sredo in petek. Uredništvo in upravništvo je v Mariboru, Koroška cesta šte. 5. - Z uredništvom se more govoriti vsak dan samo od 11. do 12. ure dopoldne. Rokopisi se ne vračajo. Nezaprte reklamacije so poštnine proste. Telefon interurban šte. 113.

32. šte.

Maribor, dne 17. marca 1922.

Letnik XIV.

Za samoupravo in avtonomijo.

(Govor poslanca dr. Hohnje ca na seji zakonodavnega odbora 11. marca).

Zakonski načrt, ki je prišel sedaj v pretres, ima lep naslov. Saj je samouprava nekaj, po čemer hrepeni vsak na rod, ki je željan svobode in napredka. Naslov pa je tudi najlepše na njem, vsebina ne odgovarja naslovu, ki je samo lepa etiketa za slabo blago, za pomanjkljivo vsebino. Na misel mi prihaja znana klasična rečenica: Timeo Danaos, et dona ferentes — prosto po jugoslovansko: Bojim se centralizatorjev, zlasti, ko prinašajo darove. Dar, ki ga gospodje centralizatorji in unitaristi ali kakor se že imenujejo s tem zakonom — poklanjajo ljudstvu, je slab dar.

Kar se tukaj predlaga kot objekt pokrajinske in okrajne samouprave, je tako daleč od prave in istinite samouprave kakor nebo od zemlje. To ni nobena samouprava, marveč naravnost negacija samoupravnega principa.

Kar se prepušča narodu v samoupravo, je nekaj tako samo ob sebi umevnega, da to vsakemu človeku ali pa skupini ljudi pripada po — vse naravno brez vsacega zakonskega pooblaščenja. Kdor ima denar, ta more sam, ali v zvezi z drugimi graditi ceste, mostove, železne ceste, pospeševati poljedelstvo in vse panoge narodnega gospodarstva, brigati se za socialne naloge, za narodno zdravje, za človekoljubne ustanove, za napredek prosvete itd. Zato ni treba nobenega pooblastila, nobene milosti od zgoraj (iz državne centrale) za to zadostuje razum, dobra volja in materialna sredstva. Take stvari navajati kot predmet samouprave, je ne samo nepotrebno, marveč tudi naravnost smešno. Da bo zabava med tistimi, ki bodo osrečeni s tako samoupravo, še večja, predlog v svoji velikodušnosti prepušča oblastni samoupravni kompetenci celo gradnjo avtomobilskih in aeroplanskih zvez. Ali ni to višek modernega umevanja samoupravnega principa? — Ljudje božji, ako smete celo — menda samo v mejah svoje pokrajine — privediti aeroplanske zveze iz kraja do kraja, kaj pa hočete več?

Toda narod hoče, ne dovoljenja, da si sme graditi aeroplanske zveze, on hoče svoje razmere, javne politične, gospodarske in kulturne v občini, v okraju, v pokrajini sam upravljati po svojih zastopnikih, katerim je pri volitvi poveril svoje zaupanje.

Prava samouprava: a) Anglija.

Ako bi se to, kar naši centralizatorji ponujajo našemu narodu kot samoupravo, ponudilo angleškemu narodu, bi se Anglež od tega obrnil s pomilovalnim prezirrom. Pokazal bi z upravičenim ponosom na svoj self-government. Angleška nima pisanega ustava, njen parlament je vedno zakonodavna in ustavotvorna skupščina in more vedno ustav menjati po svoji volji. Pri nas pa se ustav smatra kot nekaj noli me tangere — kot nekaj, česar se ne sme dotakniti, ker se ne sme spremeniti, čeprav bi to nujno zahtevalo prilike v državi. Ena najizrazitejših in najsrčnejših posebnosti angleškega naroda je ta, da z največjo točnostjo uvidi času primerno potrebo spremembe ustava in sistema uprave, ki jo izvede takoj, ko se pojavi potreba, ne da bi bilo potrebno o tem dalje razpravljati. Angleška vlada je dovolila kolonijam, da imajo svoje lastne vlade, svoje parlamente in vedno večjo samostojnost, nekatere popolno neodvisnost. Sedaj je Angleška na tem, da bo dala samoupravo tudi Škotski. V Angleški sami je lokalna uprava tako organizirana, da omogočuje neposredni vpliv političnih in socialnih idej demokracije za ureditev in poslovanje uprave. Lokalna uprava je stvar administrativnih vlasti, ki jih izbira narod sam svobodno in nezavisno od nadzora državnih vlasti. Najvišja ali državna vlast nima nobene administrativne jurisdikcije v stvareh, ki jih upravljajo izbrani zastopniki naroda v kraju, okraju in v pokrajini. Angleški self-government pride do krepkega izražaja v oblastih (pokrajinah), ki so, več ali manj razsežne. Saj štejejo nekatere preko 5—6 milijonov prebivalcev. Vsaka oblast ima svoj svet, ki ga narod izbere v svobodnih volitvah, pri katerih imajo žensko aktivno in pasivno volilno pravo. Ta svet se mora brigati za administrativne in finančne posle v oblasti. V njegovo kompetenco spadajo te-le stvari: skrb za napredek poljedelstva in vseh panog narodnega gospodarstva; skrb za izvrševanje socialnih in kulturnih nalog; sprememba v administrativni delitvi oblasti (more se več oblasti združiti, more se pa tudi ena oblast razdeliti na več oblasti); delitev oblasti na volilne okraje za parlamentarne volitve; registriranje pravil raznih društev; razni sodnijski posli; policija v oblasti (oblast prevzame polovico stroškov za policijo, drugo polovico prevzame država); oblasni svet se more ustaviti vsakemu zakonskemu projektu parlamenta, o kojem smatra, da je proti njegovim interesom; pod oblasnim svetom stoji prosveta in vse šolstvo v oblasti. Oblasni in okrajni sveti imajo kontrolno in vodstvo šolske uprave, v prvi vrsti osnovnih šol.

V zakonskem predlogu sedanje vlade o oblasni in srezi samoupravi ni niti sledu najmanjše šolske avtonomije, pa če jo, kakor Diogen, po dnevu iščeš z laterno. In vendar naš narod avtonomijo na šolskem polju kategorično zahteva. On ne pusti, da bi se mu nekaj vzelo, kar je že prej imel.

b) Amerika in Švica.

Še večji delokrog ima narodova samouprava v Zjedinenih državah Severne Amerike. Tam vlada generalno načelo: stvari, ki niso Uniji direktno podvržene ali pojedinim državam direktno odtegnjene, pripadajo državam. Države imajo te-le pravice: vsaka daje sebi svojo ustavo. Imajo zakonodavno oblast o meščanskem, meničnem in kazenskem pravu, o obrtništvu, trgovstvu, industriji in šolstvu. Imajo policijsko oblast. Legislatura obstoji iz dveh zbornic: zbornice reprezentantov in senata. V nekaterih državah, (zlasti na zapadu) obstoji narodova inicijativa ali referendum po švicarskem vzoru, da dobi ljudstvo orožje v boju zoper velike finančne in monopolne družbe in truste, ki hočejo obvladati vse politično in gospodarsko življenje. Notranja uprava je stvar poedinih držav, pa tudi občin in privatnikov.

V posesti prav velike smouprave je tudi narod v Svici, ki je zvezna država, obstoječa iz 22 kantonov. Zveza zajamčuje kantonom teritorije in ustave. Zadeve zveze so: pošta, telegraf, denarstvo, carine, alkohol kot monopol, smodnik kot regal, železnice in zunanje zadeve. Vojaštvo in trgovstvo spada pod kompetenco i zveze i kantonov. Stvari načelno kantonalne kompetence so: šolstvo, cerkvene zadeve, sodstvo, tiskovno pravo, policija, urejevanje političnih pravic državljanov. Kantoni imajo demokratično ustavo in izvršujejo pravo zakonodaje, kontrolno in nadzor nad deželno upravo, volijo sami kantonolno uradništvo. Judikatura je stvar kantonov, katerim popolnoma pripada tudi šolstvo. Občine imajo dalekosežno avtonomijo.

Propad centralizma.

Tako so urejene istinito demokratične države. Istinito demokratične pa so radi tega, ker je narod v posesti istinite in učinkovite samouprave. Kolika je jakost teh držav, je dokazala svetovna vojna. Centralistično urejene države je vojna več ali manj vse dvignila iz tečajev. Najbolj centralistična država, Rusija, se je zrušila, kakor stavba iz kart. Avstro-Ogrska je izginila. Zmagovita Italija je tako razmajana v svoji socialni osnovi, da ne more priti do notranjega miru in reda. Angleška, Severna Amerika in Švica pa so prestale vojno preizkušnjo z vso sijajnostjo. Pri tem je treba pomeniti, da Švica ni narodno enotna država, marveč mešana: poleg 70 odstot. Nemcev prebiva v njej 22 odstot. Francozov in do 7 odstot. Italijanov. Simpatije njenega prebivalstva so med vojno gotovo bile na dveh straneh. Kljub temu v tej federativno urejeni državi ni bilo separatizma, ki bi tešil za razkroj državne edinosti. Samouprava, avtonomija, federacija, so se med vojno izkazale ne kot razjedinevalne potence, marveč kot najtrša podlaga in opora državne edinosti, vzajemnosti in jakosti.

Po preizkušenem in izpodbudnem vzgledu teh in slično organiziranih avtonomističnih in federativnih držav se je ravnal Jugoslovanski klub, ko je v svojem ustavnem predlogu kot predmet samouprave opredelil te stvari: notranje posle, trgovino in obrt, javna dela, šume in rude, poljedelstvo, agrarno reformo, izhrano, prosveto in vero, narodno zdravje, socialno politiko, pravosodje in financije.

Mi po dobrih, vlada po slabih vzorih.

Mi smo uverjeni, da naš ustavni načrt daje državi, kar je državnega, pa tudi narodu, kar je narodovega. Od vlade predloženi zakonski načrt pa daje državi centralizaciji preveč, veliko preveč, narodu in njegovi odločitvi pa premalo, skoro nič. Ob mesečiji se ni mogoče ugreti. Tako se tudi o tem vladinem načrtu samouprave ne more ugreti noben narod, ki si je v svesti svojega pomena ter stremi za politično svobodo, za gospodarsko osamosvojitvijo in za kulturnim napredkom.

Kje so one tolikokrat obljubljene široke in najširše pokrajinske samouprave? Tisti, ki so verovali v te obljube, so globoko razočarani. Pokrajine niso nobene jedinice višjega, celo najvišjega reda, one so navadne občine z zmanjšano kompetenco. Kar spada v delokrog pokrajinske samouprave: skrb za gospodarske in kulturne naloge v pokrajini, to spada v istinito slobodni državi v delokrog občine v njenem področju. Kakor ima pokrajina svoje finance in more izdajati odredbe, tako ima tudi občina svoje finance ter izdaje krajevne odredbe. Občini pa še pripada lokalna policija, dočim pokrajina nima ne trohice politične oblasti. Mestne občine so imele tudi v prenešenem delokrogu upravno oblast prve stopnje, koje pokrajine nimajo. Delokrog pokrajine je torej stvarno manjši nego delokrog občine v moderni kulturni državi.

Velik nedostatek zakonskega načrta o pokrajinski in okrajni smoupravi je tudi v tem, da ne upostavlja nobene vezi med pokrajinsko, okrajno in občinsko samoupravo. Organi pokrajinske samouprave ne vršijo nobene kontrole nad okrajem ali občino. Pokrajine, okraji in občine so torej popolnoma koordinirane edinice! Enakovredni brezpravniki! Bati se je, da bo načrtu o ureditvi pokrajinske in okrajne samouprave sledil načrt o občinski upravi, ki bo storil konec občinski avtonomiji. Potem bo koordinacija brezpravnitva popolna.

Težke pregrehe centralizatorjev.

Ta mala, po svoji nadležnosti neznatna samouprava ne bo mogla živeti, ker ne bo imela finančnih sredstev. Ona bo stalno hirala in izhiralna na finančni anemiji. Nad njo bo neprestano čuvalo kakor Argusovo oko, pazno in strogo državno nadzorstvo, ki jo bo degradiral do uloge varovanja napram varuhu in jerobu. In to malo samoupravo hočejo gospodje vladnih strank namestiti na malem teritoriju. Prav naravno razmerje: velike pokrajine — velika kompetenca, male pokrajine — mala kompetenca. In ker gospodje centralizatorji ali unitaristi ali uniformisti, kakor se že imenujejo, dovoljujejo narodu najmanjšo mero samouprave, hočejo državni teritorij razparcelirati na 26 ali 28 pokrajin in vsako pokrajino na veliko število okrajev. Čim manjše tvorbe, tem manjša njihova moč. Slovenijo hočejo protivno dosedanjemu gospodarskemu in kulturnemu razvoju razdeliti na dve pokrajini. In te dve pokrajini na 51 okrajev. Kako se bo s to parcelacijo pomnožilo v celi državi število uradništva! Kako ogromni bodo administrativni stroški! Ker je v tem načrtu za organizacijo lokalne uprave sprejet dvotirni sistem, ker je v vsaki pokrajini in v vsakem okraju poleg organov samouprave (skupščine, odbora), še tudi državna lokalna uprava, koji je na čelu veliki župan, odnosno okrajni načelnik, bodo stroški tako pomnoženi, da jih bo naša, s finančnimi težkočami se boreča država komaj prenesla, če jih bo sploh mogla prenesti.

In zakaj vse to? Vse to radi sistema, po katerem se sedaj vlada naša država. Kako kvarljiv je ta sistem, koji se prakticira zlasti po sprejetju ustave in koji se sedaj hoče redigirati v zakonske oblike, dokazujejo sadovi, ki jih je dosedaj rodil centralistični sistem. Ti sadovi so: v zunanji politiki neuspeh za neuspehom, eden hušji kakor drugi, vedno večja oslabiljenost in odvisnost od dru-

gih; na znotraj pa kaos, nezadovoljnost v vseh krajih, osobito v slovenskih in hrvatskih pokrajinah, gospodarska dekadenca, katastrofalen pad dinarske valute, ki ide istim potom, kakor avstr. krona, na katerem je ne more držati nobeden moratorij ali, kakor bi se moglo boljše reči, mizeratorij. Kdo bo prevzel odgovornost za uzakonitev tega sistema?

Taka uzakonitev bi pomenila perpetuiranje (podaljšanje brez konca) nezadovoljstva, mržnje n plemenskega antagonizma in bi bila ogromna ovira na poti do sporazuma med tremi plemeni. Brez tega sporazuma pa je izključena notranja pacifikacija (pomirjenje duhov) in pravilna ureditev naše države.

Irška dokazuje, da se narodu ne da trajno vsiliti ne vlada, ne organizacija države in njene uprave, koje on noče. Irška se je dolgo časa v najbolj neugodnih razmerah borila za samoupravo in avtonomijo. Njen junaški boj je zdaj končan z zmago. Kdor hoče dobro naši državi, ji bo prihranil take boje, ki bi bili največja opasnost za njen obstanek in napredek. Ti boji bodo prenehali samo takrat, ako se narodu podeli istinita in učinkovita samouprava in avtonomija.

Stoječ na tem stališču Jugoslovanski klub protestira zoper parcelacijo Hrvatske in Slovenije ter obsoja predloženi zakonski načrt o samoupravi, ki ni nič drugega ko pesek v oči nepoučenim ljudem in frivolna igra z ljudskimi pravicami.

F—v—J.

Poglavje o zaslugah in odgovornosti.

Na Slovenskem se je dogodila sramota, ki žarko osvetljuje vse naše pojmovanje o socialnih dolžnostih in humanosti. Oddelek za zdravstvo je zaukazal zapreti celo vrsto bolnic. Nikdo živih se menda ne spominja, da bi kje zapirali ob času notranjega miru in reda takšne ustanove. Ni torej čudno, da se je prav krepko oglasila javna vest in obsodila to, lahko rečemo: barbarsko nakano. Čuditi pa se moramo, kako mirno, enostavno in brezčutno so ta ukrep storili merodajni upravni faktorji vseh vrst in stopenj. Bila je to naravnost nekakšna slika Pilatov, ki si umivajo roke nad krvjo nedolžnega.

Ko se je nevarnost začasno uklonila, je naša slovenska žurnalistika speljala zadevo na popolnoma napačen tir: začela je pred ljudstvom boj za zasluge. S tem je odvrnila pozornost ljudstva od jedra in podala novo sliko naše nepopolnosti v kritiki javne uprave ter njenih materijelnih in upravnih nedostatkov. Oglejmo si malo ti dve naznačeni sliki!

Imamo že tri in pol leta našega državnega in upravnega življenja za seboj in nobena na smrt obsojenih bolnic ni bila nova. Nasprotno: število v državni oskrbi stojičih bolnic so hoteli na vsak način pomnožiti še z ono v Ormožu, ki jo oskrbuje nemški viteški red. Menda pač ne zato, da bi jo z drugimi vred — zaprli! Jasno je torej, da imajo bolniške uprave in oddelek za zdravstvo že približno sliko o stroških za naše bolnice in da so pravilno in pravočasno zahtevali primerne postavke v proračunu. Ako teh zahtevanih svot niso dobili, bi pač morali prej apelirati na slovensko javnost, če morebitni apel na centralno upravo ni našel potrebnega razumevanja. Še več: predno so se odločili za oni sramotni dokument našega nesocialnega mišljenja, bi morali ponuditi centralni upravi na razpolago svoja mesta. Tega niso storili, temveč lepo so ostali na svojih mestih, pobrali mesečne plače in ostali tako lepo neokrnjen oddelek s polovico pristriznim delokrogom. Pravilno in možato bi bilo, povedati nesocialno misleči centrali: gospoda, ako nimate zaupanja v nas, ali pa nočete dati sredstev za naše institucije, potem tudi ni mesta za nas in vi sami nosite odgovornost. Castna in vodilna mesta nas ne omamijo, da bi nosili na sebi madež Herostratov naših socialnih in humanitarnih zavodov. — O vsem tem pa nismo v javnosti slišali ničesar, zato zadene naša kritika upravičeno vodilne faktorje naše uprave in razumljiva je menda prispodoba s Pilatom! Seveda: ker ste hoteli služiti bolj centrali, kakor ljudstvu, ker se čutite bolj kot slepi izvršitelji nesposobnih in nesocialno mislečih organov, ste pač ravnali tako, kakor ste. Toda svoje odgovornosti napram ljudstvu si svesti možje bi ravnali drugače in naša javnost bi jih podprla s ponosom in ljubeznijo.

Da odvrneta nesrečo in sramoto sta poslanca Hohnjec in Brandner storila naglo in odločno, kar jima je velevala vest in je pričakovalo ljudstvo. Vsa čast in priznanje takšnemu delu! Naravnost ogabno in hinavsko vlogo pa je pri tem igral dr. Kukovec in demokratsko časopisje. Njegovi somišljeniki in prijatelji so na vodilnih mestih pri pokrajinski in centralni upravi, on sam je voditelj slovenskega dela demokratske stranke; njegova stranka in njegovi pristaši in njegovi organi pri državni upravi so zagrešili škandal s svojo odločitvijo, pa ima vendar ta mož drzno čelo, da prodaja na shodu hinavščino in lovi kaline s papirnatimi resolucijami, namesto, da bi kot član vladne večine in kot sokriv bivši član vlade ravno iste «večine» storil svojo dolžnost! Najprej zanemariti dolžnosti, potem pa v «Jutru» diktirati slavospeve, ta je nivo demokratske politike. Tudi je to njegova edina zaslug. Kvečjemu si bo on sam še štel v dobro, da je kot prvi poverjenik za finance s celo svojo stranko zanesel vso našo davčno in finančno avtonomijo v Beograd, da moramo sedaj beračiti za kruh, katerega smo si sami pridelali.

Naše časopisje pa naj ne trati časa s prepri o zaslugah, temveč vedno in vedno pribije jedro in to je: centralizem nima ne volje, ne fizične in moralne zmognosti, da bi zadostil ljudskim potrebam. Rešitev je torej le ena: popolna politična in gospodarska legislativna in administrativna samouprava in avtonomija. Sami si režimo kruh, ki ga pridelamo!

Politični pregled.

KRALJEVINA SHS.

Seje klubov „večine“ bodo sklicevala vlada, ker so se pojavile v raznih važnih vprašanjih težave. Klubi bodo torej zborovali permanentno, sicer pa to že sedaj počenjajo, samo da se je njih delovanje razleglo že na razne „meetinge“, in na ulico. Delo drugih skupin prevpije itak glasovalna mašina. Če so pa sedaj razna zelo važna vprašanja na dnevnem redu, to ne bo prav nič drugega, kot rešitev raznih osebnih vprašanj v skrajno razvneti tekmi za profit in oblast. V kritje dečiča v državnem proračunu zahtevalo 100 odst. povišanje vseh davkov, ko se je poslanec Jugosl. kluba g. Pušenjak temu protivil, so pa razpravo odložili. Tako bodo odlagali in odlagali, konečno pa nasilno navadili ljudstvu nova bremena. Tudi v cinizmu so gospodje na vladi neprekosljivi. Radikalec Ljuba Jovanović je celo trdil, da so vsi Slovenci leta 1918 zahtevali „edinstvo“ na centralistični podlagi. To je pač najostudnejši zasmeh resnice, ko je vendar znano, da si Slovenci še — misliti niso mogli deljene Slovenije in da so celo **arbijski politiki** pred preobratom po svetu okrog govorili o federativni ureditvi jugoslovanske države . . .

AVSTRIJA.

Avstrija preživlja težko notranjo krizo. Anglija bi bila sicer pripravljena — dati Avstriji v svrhu temeljite gospodarske sanacije zelo izdatno posojilo, toda Anglež je previden človek, izboren računar ter dalekoviden politik. — Anglija je poslala na Dunaj kot kontrolnega komisarja svojega odposlanca Younga, ki bi naj nadzoroval, v katere namene se bi posojilo uporabilo. Ker pa v tej državi vsenemcem ne da mirovati in bi radi strmoglavili zveznega kancelarja Schobra, ki je vzet iz vrst nemških krščanskih socijalcev in se temu upira večina, ne more država priti iz krize. Vršila so se pogajanja med obema strankama, ki so pa bila brezuspešna. Pretekli petek je pa angleški kontrolni komisar Young izjavil, da Anglija tako dolgo Avstriji ne posodi niti fیکا, dokler Avstrija ne napravi podrobnega načrta, kako se bi uporabljalo angleško posojilo, toda ta načrt bi moral biti odobren od vseh strank. Na zborovanju krščanskih socijalcev preteklo nedeljo so sklenili, da nemški krščanski socijalci vztrajajo pri tem, da ostane Schober zvezni kancelar. Med tem pa priška Madžarska vedno bolj in hoče dobiti nazaj 74 krajev v Burgenlandu. Vsa znamenja kažejo, da med obema strankama ne bo prišlo do sporazuma, kar bi imelo za posledico razpis novih volitev.

ITALIJA.

Italijanska in tudi vsa evropska javnost sta z zanimanjem zasledovala nastop nove vlade v parlamentu in v senatu. Dne 15. t. m. se je kabinet Facta predstavil obema zbornicama. Ob tej priliki je novi kabinetni šef razvil program nove vlade. Naglašal je, da si želi Italija prijateljskih odnosov z vsemi državami. Pred vsem nas zanima njegova izjava glede naše države. Med splošno pozornostjo je izjavil: „Reško vprašanje se ne more in tudi ne sme rešiti, ne da bi se vpoštevale mednarodne obveznosti.“ Potrudili se bomo, ustvariti prijateljske odnose do sosedne jugoslovanske države in sicer s tem, da bomo čimprej izvršili rapalsko pogodbo. Do majhne antante goji Italija simpatije ter priznava važnost njenih političnih in gospodarskih nalog.“ Lege so besede, ki jih je izustil laški premir, toda ako bodo tem besedam sledila tudi dejanja, bo pokazala bližnja bodočnost.

ALBANIJA.

Albanija je Italijanom naboj puške, ki je naperjena proti Balkanu, balkanskim državam in zlasti naši pa vsak čas pretveza za to in ono. Nemiri so v Albaniji več ali manj statni, če jih pa ni, se pa podkurijo od kakega sosedu. Sedaj se sliši že dalje časa o nekem ustaškem pokretu proti vladi in poročila zadnjih dni si popolnoma nasprotujejo. Italijani poročajo, da so ustaši prevrgli vlado, da je vlada pobegnila v Elbasan, da so veliki spori radi sestavljanja nove vlade itd., iz-Valone pa prihajajo albanska vladna poročila, da je vse v redu in mir po celi Albaniji.

RUSIJA.

Rusija pošilja ostre note velisilam radi spletkarji okrog genovske konference. Te note kažejo, da se je ruska vlada resno in stvarno pripravila na sodelovanje, da pa to tudi od drugih zahteva. Glavna misel ruskega protesta je ta: Mi Rusi smo pripravljene z vami skleniti poštene politične in trgovske odnose. Mi smo politiki in trgovci obenem, lahko smo tudi samo politiki ali samo trgovci, vi bi nas pa hoteli politično in trgovsko podjarmiti, na vsak način pa vsaj na eni, če že ne na obeh straneh izkoristiti. Pripravljeni smo na pošteno trgovino in tudi pošteni politiki smo dostopni, jarma — od katerekoli strani — se bomo pa branili. Odlaganje konference je prav nevarna igra z ognjem, ki bo Evropi največ škodoval.

AMERIKA.

Amerikaje odrekla očitajelno zastopstvo na genovski konferenci, zastopana bo pa neslužbeno po znanem bankirju in finančnemu

strokovnjaku Vanderlip, ki je že odpotoval iz Severne Amerike ter pride te dni v London. Amerika dobro pozna nasprotje političnih metod med Anglijo in Francijo, zato se pa hoče po neslužbenem opazovalcu informirati o razvoju, da ve, v katero smer zastaviti svoj vpliv.

Beleške.

O kritičnem položaju vlade piše beograjsko „Videlo“ glasilo srbskih naprednjakov, ki so se odcepili od demokratske stranke: Radič je zaprosil italijansko vlado, naj izposluje, da bo hrvatska delegacija pripoznana kot posebna delegacija na genovski konferenci, ker hoče Hrvatska živeti svoje lastno državno življenje kot samostojna republika. Tako je torej naša vlada s svojo nesrečno politiko zakrivila, da je hrvatsko vprašanje iz internega političnega vprašanja naše države postalo mednarodno vprašanje. Če se k temu prišteje še dogodki na Reki, se mora priznati, da je naša momentana politična državna situacija črna in kritična. Ali bo iz teh političnih oblakov udarilo, ali se bodo pa izpršili, je odvisno od sposobnosti onih, ki bodo nasledili g. Pašiča, njegovemu kabinetu so štete ure in dnevi.

Ko bi Zagreb zgorel . . . Te dni je nastal požar na krovu Prve hrvatske štedionice v Zagrebu in jugofašisti, ki ga je opazoval, je vzkliknil pri tem: „Da bi le cel Zagreb zgorel, tedaj bo lahko izvesti centralizacija!“ — Take perversne želje neronsko razpoloženih jugofašistov služijo samo v pohvalo Zagreba. Takim fašistom je bil Zagreb — dober v času vojne, ko so v njem iskali in tudi našli zaščito, ko je moralno in materijelno podpiral Dalmacijo. Danes seveda ne mislijo jugofašisti, kaj bi bilo z njihovimi štipendijami, kdo bi plačeval njihove usluge režimu če Zagreb ne bi dajal toliko denarja državi. — Zagrebu je samo to žal, da vzdržuje te fašistovske kričalce. („Hrvat“, št. 611.)

Kako agitirajo radikali v Dalmaciji? Radikalni agitatorji so se razlezli po dalmatinskih vaseh s pozivom na narod, naj se izjavi: ali je za kralja, ali pa za republiko? Ako se izjavijo kmečje, da so za kralja, jih takoj vpišejo med radikale. Ako bi se pa drznil kateri izreči, da ni za monarhijo, ve, da ga čaka pogibel. Vsakega, ki bi bil republikanec, ga smatrajo za protidržavni element. Pa gredo še dalje. Vsakega, ki je proti radikalni stranki, mu očitajo, da je proti državi. V agitaciji za radikale se najbolj proslavljajo pravoslavni popi in učitelji, žandari, financarji, a tu pa tam se zgubi tudi kak oficir kot agitator v dalmatinsko vas. Na radikalni skupščini 19. m. m. se je obetala zemlja, hiše, denarna pomoč itd. Ti obeti so dospeli ravno v dobo, ko rubijo narod radi plačila zemljarine, ko ubogi kmet niti najpotrebnejšega nima v svoji koči in ko najbolj cvete bafina v Dalmaciji. A kljub temu hočejo narod popeljati nasilnim potom med radikale. A vsa njihova agitacija uspeva edinole po pravoslavskih vaseh, katoliški Dalmatinci dobro vedo, kaj so radikali in kaj bi radi.

Fašisti so si prilastili tudi neko posebno, privatno cenzuro, kateri bi pa lahko dejali tudi „nadcenzura“. Ko je te dni v Sarajevu nosil sluga iz tiskarne naklado lista „Hrvatska Sloga“ na pošto, so ga sredi ceste prestrigli naši fašisti, pobrali so mu vse izvode časopisa ter jih pomitali v vodo. — In — nikome ništa! To je „nadcenzura“, vrhovna, s pravim državotvornim duhom prosvetljena vrhovna oblast, ki lahko v zaščito Pribičevića in še par drugih takih in podobnih dela in uganja, kar se ji poljubi.

Drobiž iz Beograda.

Beograd, 13. 3. 1922.

Krasno spomladansko vreme že imamo v jugoslovanski metropoli 14 dni. Prijetni, mirni, solčni dnevi brez vetra. Narava zeleni in drevje poganja, na trgu je obilo cvetlic. Deca skače bosonoga okoli.

V savskem pristanu živahno vrvenje. Ladje, velike in male, za osebni in tovarni promet, drviijo po Savi in Donavi gori in doli. Med Beogradom in Zemunom vozijo celi dan vsako uro lični osebni parobrodi, ki natovorijo 200 do 600 cseh naenkrat na krov. Za enkratno vožnjo II. razreda plačaš 4 dinarje. Vožnja je prijetna. V Beogradu, ob izlivu Save v Donavo je natovorjeno silno mnogo tovorov, ravnotako v Zemunu ob obali Donave. Te dni je dospelo po Donavi celo več osebnih in tovarnih parnikov iz Bavarske. Pripeljali so stroje in raznovrstno železje iz Nemčije za Srbijo. Posebno mnogo opaziš železne tvarine za železniške in cestne mostove.

Gradbeno gibanje je v Beogradu zelo veliko. V vsaki ulici vidiš pričetek nove zgradbe ali njih svršetek. Kar mrgoli stavbinskih delavcev. Zidarji, fesarji, kamnoseki in pomožni delavci so po največ Italijani, Madžari, Albanci in pa Macedonci. Stavbeniki in podjetniki so Srbi, Hrvati in Nemci. Od 1. januarja do 10. marca je pri beograjskem občinskem stavbenem uradu vloženi 3046 prošelj, oziroma načrtov za nove stavbe. Komisija niti ene četrtine teh prošelj dosedaj ni mogla rešiti, Radi tega gradijo Beograjčani na stotine stavb brez dovoljenja. Prizadeti plačajo denarno globo in zadeva je rešena. Največ se gradi stanovanjskih zgradb. Zakaj? Ker v Beogradu hiše prinašajo najboljše odstopke. Tako stanovanje, kot ga ima n. pr. v Mariboru uradniška ali obrtniška

družina, t. j. stanovanje s 3—4 sobami, 1 kuhinjo, malo kletjo, drvarnico, moraš plačati v Beogradu po 1000 do 2000 dinarjev mesečno. Stavbeni material je sicer precej drag, posebno les in železje. A opeka, kamen, apno in delavske moči so dokaj ceneše nego v Sloveniji. Zelo dragi pa so tukaj vozniki. S parom konj zasluži srbski seljak na dan 500 do 1000 dinarjev, z voli 200 do 500 dinarjev. Če bo gradbeno gibanje v Beogradu vsako leto tako napredovalo kot v letih 1920—21—22, bo Beograd dobil v tem desetletju res belo, moderno lice, vsaj od daleč in bo imel več stotisoč duš broječe prebivalstvo.

Na snago in čistočo se tukaj na Balkanu prav malo gleda. Glavne ulice: Terazija, Obiličeva, Mihaelova, Aleksandrova in nekatere druge ulice se čistijo in skropijo. A smeti, poulični gnoj in odpadke kopičijo cestni pometalci kar v sredi kake ulice. Tam ležijo po mesec dni, predno se jih usmilijo vozniki mestne občine. Tako si se imel n. pr. priliko zadnji teden ob gradbi novega parlamenta (med Terazijo in Kosovsko ulico) prepričati, kako štrlijo poginolihi psovi in mačk noge in ušesa izza kupa smeti in odpadkov. Trajalo je 14 dni, predno so ta kup odpadkov začeli odvažati v Donavo. Ze sedaj, ko še vročina ni tako silna, so se razširiali ozračje okužujoči plini od teh kupov, kaj bo še le poleti. Kanalizacija je zelo slaba. Na ulicah vidiš na mnogih mestih udrtje kanale in od tod se širi smrad po celi okolici. Tudi stranišča so v velikem neredu, posebno še po stranskih ulicah. Uredbe stranišč so v Beogradu po večini tako primitivne, kakor kje v Albaniji . . .

In kako je z draginjno v Beogradu? Srb naziva draginjo — „skupoča“. Ta je tukaj v nekaterih ozirih večja, v drugih spet manjša kot v Sloveniji. Meso je za 10 do 12 K dražje nego v Mariboru, mleko in jajca cenejša (jajca 1 komad 1 D do 1½ D), tudi moka stane v Beogradu 2 K manj nego pri nas v Sloveniji. Mast je na enak način višini, maslo, sir in drugi mlečni pridelki so mnogo cenejši. Zelenjave dobiš na obeh beograjskih „piacih“ (tržiščih) izvanredno obilo in je razmeroma poceni. Se danes sem videl na glavnem tržišču na Kalmečdanu cele vozove svežega zelja (glav), pese itd. Glede shrambe zelja čez zimo so Srbi scejjalisti. V bližnji in daljni beograjski okolici se domače vrtnarstvo vrlo dobro razvilo. — Mleko dovažajo v Beograd okoliški seljaki z dvo-kolnimi vozmi „sa jedrima“, seljačice iz zemunske okolice pa nosijo mleko v velikih pločevinastih posodah na dolgem drogu na rami. Posode imajo natovorjene na vpognjenem drogu. Celo breme denjeo na ramo in tako ti nese srbsko ženšče po 20 do 40 litrov mleka po 2 do 4 ure daleč.

Gostiln, podzemskih kletij „podrumov“, žganjarn, kavarn, narodnih „kujn“ (kuhinja) in delikatesnih trgovin menda nima katero mesto toliko in tako različnih, kakor ravno Beograd. V veliki večini je v teh lokalih snaga postranska reč. Če dobiš v kaki gostilni v juhi šeurka, ti natakari pravi: „E, bacil ga van, pa če biti dobro!“ Politijske ure v Beogradu ne poznajo. A čudno, pijanih ljudi najdeš le na redko. Srb pije raje „rakijsko“ (žganje) nego vino. Zvečer stopijo srbski veljaki v znanjarni skupaj in „večajo“ (zborujejo). So sicer glasni, a stepajo se ne. Po gostilnah in kavarnah strežejo možki. Zenske natakarice so pač nastavljenе le v postranskih ulicah. Vino je navadno slabo, ciknjeno, kisasto. Srb prav nič ne gleda na snago vinskih sodov. Če ima lastnik „podruma“ v kleti 20 sodov vina, nastavi vseh 20 naenkrat.

Beograd se sedaj pripravlja na kraljevo poroko („venčanje“). Nov kraljev „konak“ (dvor) razni obrtniki noč in dan pripravljajo za stanovanje kraljeve dvojice in drugih velikašev. Z avtomobili in vozovi vozijo najinejše po hištvu. Slikarji — celo Nonnerjevi iz Maribora — delajo z veliko naglicjo. Konak leži na najbolj živahni ulici „Kralja Milana“. Vrtnarji delajo gredice, podirajo staro drevje v vrtu, sadijo grme in rože, cvetlice najlepših vrst. Oni hribček v sredini tega vrta, in stari kraljev dvorček, koji spominja na umor prejšnjega srbskega kralja, so razdrili in tam bodo sedaj zasadili najleše, najfinejše rožice . . . Konak napravi na gledalca dober utis. Zgrajen je v dveh traktih. Visoke kupole na onih delih zgradbe na ulico nudijo šetalec lepo sliko, a imajo orientalski tip. Kraljeva poroka bo nekaj izrednega, kar še Beograd do danes ni videl. Za posamezna okna na Teraziji in drugih večjih ulicah, kjer se bo vršil spreved, že zdaj plačujejo po 1000 do 2000 dinarjev. Vas Smučevo iz valjevske okolice pripravlja kraljici poseben dar: Narodno nošo, kakoršno nosijo mladenke premožnejšega seljaka. Cela vas, ali pravzaprav vaše žene in dekleta: predejo, pletejo, šivajo.

Beogradčani mnogo čitajo. Zutraaj zgodaj že slišiš po vseh ulicah in voglih vpitje: „Novine-e-e-e! Politike-e-e-e! Epolja-a-a-a!“ — Radika-a-a-a! Vreme-e-e-e!“ In to pesem čuješ ne prestanto cel dan. Po največ so raznašalci novin Rusi. Poznam Rusa-raznašalca časopisov, ki je nosil v ruski armadi uniformo — polkovnika! Na dan zasluži ta mož — ki pa ima zelo ugoden prostor — po 100 do 150 dinarjev. Beograjčan si malokateri na dan naroča list. Večina jih raje kupuje na ulici, ker prej pride do čtiva, ker bograjska pošta baš ni ravno ena prvih na svetu kar se tiče brzine dostavljanja. Od Beograjčanov bi se morala naša upravnštva učiti načina dobre kot-

portaze. Tukaj ti vsiljujejo liste tako dolgo, da si kupiš list že radi tega, da imaš potem mir pred sitnimi kolporterji. In pri nas? Če prideš v Maribor, ti ponižni mariborski prodajalci novin ponujajo samo „Tabor“, „Jutro“, „Volksstimme“, k večjemu še ima kateri skritih par števil „Slovenca“. O „Straži“ in „Slov. Gosvodarju“ pa na ulici ni ne duha ne sluha. — Dnevnikov imamo tu v Beogradu zelo mnogo. Demokrate imajo svoja glavna glasila: „Pravda“, „Dnevnik“, „Epoha“, radikalni „Balkan“, „Radikal“, nekako nad strankami je: „Vreme“, „Politika“ in nekateri manjši listi. Najbolj čitani listi so sedaj: „Politika“, „Balkan“, „Pravda“ in „Radikal“. Cievaričev „Dnevnik“ ima bore malo čitateljev, ker je izgubil ves ugled. Zelo osebni so srbski listi. Politiki, ki stojijo za kakim listom, si drug drugemu očitajo tatvine, goljufije, umore, soudeležbo pri korupciji itd. „Balkan“ se tiska v 40.000 izvodih, „Pravda“ v 30.000, „Radikal“ v 15.000 izvodih. Tiskarne imajo večinoma še stare stroje in izrabljene črke.

Beogradčani se silno radi vozijo po električni cestni železnici. Vozovi so kar na tesno nabasani. Za najdaljšo vožnjo na Topčider ali Kalimegdan plačaš 1 D, najcenejša vožnja je pol dinarja. Beograd ima tudi električno luč. Pogled iz Zemuna na razsvetljen Beograd je zelo lep. Mesto leži na hribu. Beograd šteje danes okoli 112.000 prebivalcev.

Dnevne novice.

Minister Pucelj in poslanec Mrmolja sta že naznanila javen shod samostojne v St. Lenartu v Slov. gor., kjer bo pred vsem nastopi v besedi minister Pucelj. Zadnji „Kmetijski list“, ki naznanja ta shod piše med drugim tudi: „Mi vabimo na naše (slabostojne) shode nasprotnike.“ Upamo, da se bodo temu vabilu odzvali nasprotniki slabostojnežev.

Konca pravosodstva v Vojvodini. Novosaški „Dunav“ piše na adresu ministra pravde: Prosimo g. ministra, naj obišče enkrat vojvodinske sodnije, pa ne kot politični agitator, temveč kot pravi minister pravde, pa se bo na lastne oči preučil o krizi in polomu pravosodstva tukaj pri nas. Po vseh soumijah je mnogo in to najvažnejših stvari nerešenih, večina ni niti započeta in če se sploh kedar kaj reši, traja zelo dolgo do razprave. Veliko sodniških mest je nezasedenih, važna mesta se pa zavzeli sami mladi ljudje, starih, izkušenih sodnikov ni z ene strani radi tega, ker ne morejo živeti od plače, ki komaj za hrano zadostuje, z druge pa radi tega, ker nečejo biti podložni mladim, katere „partija“ postavlja na važna mesta.

Izkonščanje in korupcija brez konca in kraja. Beograjska komercijalna banka, v kateri je več poslancev — „državotvornih“ in vladnih seveda — je dobila od države kompleks gozdov 20.000 k. m. v bližini Skočivirja (bitoljski okraj) v eksploatacijo pod pretvezo raznih popravil in stavb v mestu Bitolj. Banka je zahtevala še lokalno železniško zvezo postaje Miletkovo na solunski progi z Marijansko planino v razdalji kakih 30 km. Država je svojim bankirjem seveda tudi to dovolila. Ko je bila razpisana licitacija nabave lesa za delo na tej progi, je zmagała zopet ta banka, ki bo sedaj podarila les drago prodajala državi. Državotvorni bankirji so torej brez ene pare prišli do velike hoste, do železnice, sedaj so postali še državni liferanti in Bitoljčani bodo zamani čakali, da jim začnejo popravljati mesto.

Obracun ne izostane. Kakor se nam poroča, je stanje naših vojakov v Osijeku naravnost obžalovanja vredno. Tamošnji major Radosavljevič je tako zagrizen sovražnik vojakov katoliškega veroizpovedanja, da že par mesecev ne pusti nobenega vojaka-katoličana iz vojašnice, tudi ne k maši, do-

čim so pravoslavni ob nedeljah in praznikih popolnoma prosti, katoliški vojaki pa morajo ob nedeljah in praznikih opravljati razna dela, kot snažiti vozove, konje, vojašnico itd. V vojašnico ne sme noben naših časopisov. Za vojake-katoličane ima najlepši izraz „džukel“ (pes). Vojake sme pretepati, kdor le hoče, začeni od komandirja do kaplarja. Med našimi vojniki vlada nepopisno ogorčenje nad samostojnimi poslanci, ker so iz naših narodnih poslancev norce brili, ko so se v zbornici v Beogradu tako odločno zavzeli za zboljšanje usode naših vojakov. V pisnih roticah naši vojniki svoje stariše in sorodnike, da naj takoj obrnejo hrbet samostojni stranki, ako že tega niso storili. Ko pridemo omy, tako nekako pišejo vsi vojaki, bomo šli od hiše do hiše ter povedali vsem, kako slabo se nam godi. Za časa volitev pa bomo obračunali s samostojneži!

Najstarejši visokošolec v Jugoslaviji. Na Dunaju je te dni dosegel doktorat zdravilstva neki srbski dijak, ki je 25 let študiral zdravilstvo. Ta osiveli doktor je ves čas dobival stipendijo iz Beograda.

Amerikansko posojilo od 100 milijonov dolarjev. Predstavnik ameriške grupe Fondation-C. je došel v Beograd in začel direktne razgovore z vlado radi zgradbe nove železnice. Amerikansko podjetje bi zgradilo progo, ki bi vezala Donavo z Jadranskim morjem. Za zgradbo te proge bi posojili Amerikanci naši državi 100 milijonov dolarjev pod najugodnejšimi pogoji. Predstavnik te ameriške grupe je tudi izjavil, da je mogoče našo valuto dvigniti samo z intenzivnim proizvodnjem. Proizvod pa je odvisen od naše ekonomske politike, ureditve prometa itd. Naša valuta se bo dvignila, če izjavijo Amerikanci, ako bo vlada pristala na načrt, katerega predlaga ameriška grupa. Amerikansko ponudbo bo najprej pretresel ministrski svet, nato pa pride pred narodno skupščino.

Generalni inspektor celokupne gimnastike za Bosno in Hercegovino. Predsednik sarajevske fašistovske organizacije Stefan Zukala je imenovan generalnim inspektorjem gimnastike za Bosno in Hercegovino. To mesto so čisto na novo ustvarili. V dobi redukcije uradništva, katastrofalnega gladu v Dalmaciji, zapiranja bolnic po Sloveniji se ustvarjajo nova — višja mesta in sicer taka, kakoršnih v naši državi dosedaj sploh bilo ni in kolikor znano, jih tudi druge države nimajo. To je redukcija!

Povsod smrtno obsodbe. Šibenška porota je obsodila Novljane, ki so lansko leto na tihem ubili žandarja, da so zamogli tihotapiti razno blago v Italijo in sicer: Ivana Crnkoviča na smrt na vešalih, dva brata Vidak, ki sta pomagala pri uboju: enega na 12, drugega na 15 let ječe. Ravno ista porota je obsodila na smrt na vešalih Antulo Pekas, ki je sunila svojega moža pri ribolovu v morje in ga tako dolgo odrivala od obali, da je mož izmučen od plavanja utonil.

Zadnje Wranglovce dobimo. Sydin, urednik „Ruskega Slova“ je izjavil, da bo končano ta mesec naseljevanje zadnjih ostankov iz Krime evakuirane Wranglove vojske. Po izjavi generala Wrangla je obljubila SHS vlada, da je pripravljena še sprejeti zadnji del ruske armade, ki bo odpotovala v drugi polovici marca iz Galipoli in se potem razpršila po Jugoslaviji.

Plovba na Dravi. Na celi Dravi je sedaj plovba v polnem teku in prometu. Blago prevažajo s parniki ter šleperji. Tudi osebni parniki redno vozijo, le uprava parobrodnege sindikata še zdaj ni izdala obvestila: ali velja stari vozni red, ali pa bo izdan novi.

Parobrod udaril ob pečino. Splitska luka je bila zadnje dni zelo zamegljena. Parobrod se sploh niso upali iz pristanišča. Parobrod „Dinara“ je na povratku iz Sveac udaril v megljo ob skalo. Vслед sunka je nastala med potniki velika panika. Kake druge nesreče ni bilo.

V Berlinu prva slovanska šola. Dne 11. t. m. je bila v Berlinu otvorena čehoslovaška ljudska šola, ki je prva slovanska šola v Berlinu. V šolo se je vpisalo nekaj nad sto otrok. Povodom otvoritve so se vršile velike slovesnosti. Vsenemška narodna in verska nestrpnost in nadutost v Nemčiji vidno pojema, kajti ni prišlo do nobenih incidentov.

Finska in Jugoslavija. V Albaniji se je dolgo časa mudila mednarodna komisija Lige narodov, da prouči odnošaje med Albanijo in našo državo, ter da dožene tudi povode in vzroke vseh sporov, ki so beograjsko zunanjo

politiko že postavili na obtožno klop, Ligi narodov pa napočili že toliko dela. Komisija je svoj posel dovršila, pripela je v Skader in od tam nadaljevala potovanje v Ženevo. V Skadru se je izjavil Sederholin, finski član komisije, da njegovo poročilo ne bo izpadlo v korist države SHS. Pravi, da je komisija marsikaj dognala, kar obtožuje naše politike proti Albaniji in da še posebej, kot zastopnik Finske nima povoda, biti nakonjen državi SHS, ki Finske ni hotela priznati za samostojno državo, četudi so to skoraj vse druge države storile in jo je tudi Liga narodov potrdila. — Nesrečna politika beograjskih veljakov, kako daleč in kako slabo se proslavlja. Tu z ignoranco, tu pa s trdovratnostjo.

Vrednost denarja. Ameriški dolar stane 278—283, francoski frank stane 26 do 26.75 naših kron. Za 100 avstrijskih kron je plačati 4.50 do 5 naših K, za 100 čehoslovaških kron 575 do 600, za 100 nemških mark 130 do 136, za 100 laških lir 1520 do 1550 jugoslovanskih kron. V Curihu znaša vrednost naše krone 1.65 centima (1 centim = 1 vinar). Od zadnjega poročila je vrednost naše krone padla za 10 točk.

Iz Ptujja.

Ptuj je sedaj v znamenju političnih shodov. 5. marca sta tukaj zborovala demokrate in ministra na razpoloženju in doktorja Vekoslav Kukovec in Kramer. Prišla sta ujedinjat napredne stranke, pa so jma in vsem potapljaajočim se demokratom odgovorili narodni socialisti: Nikdar! Dvorana v Narodnem domu je bila sicer precej polna, pa ne demokratov, ampak narodnih socialcev in socialističnih demokratov ter vseh drugih strank. Demokrati sami ne bi zasedli niti dveh vrst stolov. So pač ubogi, tisti demokrati v Ptujju; pač pa domišljavil! Vse bi moralo za njimi letati. Kramer je govoril o vsem mogočem in ni nič povedal. Imel je pač — slabo vest Zagovarjal je seveda vlado ali pa uje-ne neumnosti in lopovščine opravičeval. Kukovec pa je ujedinjat tako, da je razedinil še to, kar bi znabit skupaj spadalo in bi se polagoma že samo strnilo. On ima pač povsod smolo. Nenavzoča poslanca Ureka in Dobnika je posebno napadal. dr. Korošca pa je imenoval „moj prijatelj“, potem ga je pa seveda ugriznil. Uspela ni imel nobeneza. Bilo je vse samo prazno besedičenje — bil je pač demokratski polom. — Stvarneši je bil shod nar. socialcev dne 12. marca. Po otvoritvi predsednika g. Letarčiča je govoril narodni poslanec Deržič. Razkrinkal je demokratsko stranko tako, da mora biti velik bedak ali pa bankokrat, ki se še s temi ljudmi sploh družji. Govoril je samo o novejših demokratskih lumparijah, če bi govoril o starih grehjih, bi zborovalci navzoče demokrate doktorje in advokate, Fermevca, Senčarja, Salamuna in Vise-njaka gotovo spodili iz dvorane. Na Deržičeva iz-vajanja še pridemo. Treba je še sedaj slišati tret-ji zvon — Slov. ljudsko stranko.

Koncentracija naprednih sil. Naš somišljenik gospod I. B. je iskal ponoči po Ptujju zdravnika. Zvonil je pri znanem gospođu, pa ga ni mogel do-klificati. Mimo pride gospod G., ki pravi, da je dr. Jenko ravnokar šel domov iz kavarne in da ga še lahko dčbi. In res sta poklicala dr. Jenka, vsi so se odpeljali na dom našega somišljenika, kjer je zdravnik opravil svoje delo v pol ure. Ko je bilo delo končano (šlo je za težji porod), vpraša za račun. 6000 kron! Gospod I. B. jih je plačal Nismo bili vajeni, da bi zdravniki zahlevali take grozne honorarje. Demokratskim advokatom čestitamo, da so dobili v svojo stranko za blagor ljudstva tako vnetega somišljenika.

Iz Maribora.

Delegatom Jugoslovanske Matice pozdrav! Prihodnjo nedeljo, dne 19. marca se vrši v Mariboru pokrajinski shod Jugoslovanske Matice. Nasproti enotni sovražni fronti Nemcev in Lahov je treba postaviti tudi od naše strani odločno, enotno obrambno fronto. Mi ne segamo

Gladiatorji.

Druga knjiga. — Anteros.

81. nadaljevanje.

Nato pa se je zdramila njena pristna ženska narava, ki jo je — z vsemi njenimi slabostmi — posedala v tako obilni meri. Z nevarnostjo usodnega trenutka je ravel tudi njen pogum in se je zbrala vsa njena duševna sila in četudi je kot ženska imela na razpolago žensko orožje, prevaro, je vendar iz njenega lica odsevala odločnost, ki je pričala, da se v skrajnem trenutku ne bo vstrašila tudi obupnejših sredstev.

Obrnila se je k tribunu z mirnim, dostojanstvenim in ljubkim smehljajem, ki ji je, to je vedela, prav dobro pristojal, pokazala na ležečega Britanca in mehko dejala:

«Dal si ga meni in tukaj sem, da si ga vzamem. Kako čudno, kaj ne, da polagam toliko vrednost na tvoje darilo — Placid, kaj si boš mislil o meni, da sem nepoklicana stopila v tvojo hišo —?»

Povesila je oči in sklonila svojo lepo glavo, kakor bi se hotela v tla pogrezniti v brezmejnosti svoje ljubezni in sramote.

Pretkan slepar in spletkar je bil tribun od svoje mladosti sem, — pa njej ni bil kos.

Res, da je z ostrim, vprašajočim pogledom ošinil Esko, toda sužnjeve zmedene, zaspane oči so ga premotile. Ves imučen je bil od utrujenosti in pomanjkanja in izgledal je, kot da še sanja.

In omilile so se tribunove oči, ko je pogledal Valerijo, in četudi je se prežal na njegovem licu zloben, zmagovit smehljaj, je vendar izgubil iz njega trdi, zakrknjeni izraz in z več ko navadno svojo prisrčnostjo ji je rekel:

«Ni več moja hiša, ampak tvoja, lepa Valerija! Tukaj

si vedno dobrodošla in tukaj boš ostala, kajne, z njim, ki te ljubi bolj ko ves svet!»

Se ko je govoril, je v duhu preudarjala svoj težavni položaj in pa, kaj bi se dalo storiti.

Mislila je na nevarnost, ki je grozila Eski, in da mora biti blizu njega in ga rešiti smrti, v katero ga je obsodil tribun, zakaj, tega še sama ni vedela — pa za trdno je bila odločena, da bo tudi to vsaj skušala zvedeti, — mislila je na tribunov zlobni, hudobni značaj, na svoje lastno dobro ime. Kajti tribunove hiše niti najpoštenjša matrona v Rimu ni mogla zapustiti brez nevarnosti za svojo čast, — in Valerija se ni mogla preveč hvaliti s to občutljivo lastnostjo —

Toda njeno čelo je bilo jasno in njen glas poln odkrite dobrovoljnosti, ko mu je dejala:

«Ne, Placid! Ti veš, da niti mi patriciji ne smemo vsega storiti, kar bi hoteli. Mnogo sem že tvegala, ker — ker sem se bala, da si me v jezi zapustil, in nisem mogla prenesti te misli, niti za uro ne. Le za čašo vina te prosim, nato pa grem. Mirina me je spremljala semkaj, in vrnila se bova neopazeni, kakor sva prišli.»

Placid si ni želel nič boljšega —

Časa plamenečega vina, razkošna pogostitev, v trenutku pripravljena, cvetlice in venci, s težkimi dišavami opojeni vroči zrak, mehka godba, ki boža čute, kakor rahel vetrič v hladni dremajoči senc, — dobro je poznal tribun vsa ta zapeljiva sredstva in njegova krivda bi naj ne bila, če bi danes ostala brezuspešna.

Spoštljivo je prijel Valerijo za roko in jo peljal v obednico, — spoštljivo, kot da ima samo cesarjevo so-progo v gosteh.

In ko se je priklonil pred njo, je pogledala izza prsnega žepa njegove tunike steklenica, ki jo je kupil od Petozirisa —

Valerijino bistro oko je videlo dovolj —

Hipoma se je obrnila, kakor bi se bila spoteknila na robu svoje obleke. Zgovorno je pogledala Esko, dvignila roko k ustom s kretnjo, kot da bi hotela jesti ali piti, in pri tem svareče odkimala z glavo —. Upala je, da jo Eska razume in da se ne bo dotaknil ne jedi ne pijače, dokler se ne vrne k njemu.

Previdna je mislila da je, — pa Placidove kačje oči so ujele njene kretnje —

In spet se mu je pokazal na licu njegov brezstrastni, zakrknjeni izraz —

Sklenil je, da mora Eska umreti še tisto uro —

Stopila sta v obednico in sedla, udvorljivo in strogo se drže vseh oblik in predpisov dobre vzgoje in vljudnosti sužnji pa so stregli in mislili, da je celi prizor le samo zopet eden izmed tribunovih galantnosti, kakršnih so bili vajeni, in da se ta dva človeka prav dobro razumeta in rada imata —

Tribunov dober tek se je znal kosati z Vitelijevim pri najizbranejših pojedinah požrešnega cesarja. — Toda danes je snedel Placid komaj peščico dateljnov in nekaj posušenega grozdja.

Tudi Valerija je v svoji razburjenosti čutila, kot da bi jo vsak grljaj hotel zadaviti. Pa silila se je in navidezno radovoljno izpila čašo rdečega falermičana. Strahoma je računala, da je vsak trenutek, ki z njim zadržuje njegovo pozornost, neizmerne vrednosti, in obupno je premišljevala, kako bi našla ugodno priliko in se polastila pogubonosne steklenice, preden bi bilo prepozno.

Placid je bil izredno dobre volje, živahen, zgovoren, šaljiv, zbadljiv, pa zelo ljubezljiv do nje.

Pa kako ga je sovražila — v istem trenutku, ko je on upal, da zmaga, ko se je trudil, da bi jej kazal več nežnosti in prisrčnosti, nego je je kedaj pričakovala od njega —!

po tuji zemlji in nam ne prihaja na pamet, zasluževati si drugih narodnosti, toda lopovstva, ki se je izvršilo pod italijanskim pritiskom na Koroškem in ob sinji Adriji, ne bo naš narod nikdar priznal. Kakorkoli so naše notranje strankarske razmere razdrapane, v tem pogledu nas bo sovražni tujec našel edine. Pozdravljamo torej zastopnike našega obrambnega društva in želimo, da posvetovanja na mariborskem shodu obrode veliko sadu. Jugoslovanska Matica naj vedno visoko dviga prapor nad vsemi našimi strankarskimi boji in strastmi! Dobrodošli!

Orlovski praznik (sv. Jožef) dne 19. t. m. praznuje celokupna orlovska organizacija v Mariboru na sledeči način: V nedeljo, 19. t. m. zjutraj ob 6. uri skupna sv. maša s pridigo in skupnim sv. obhajilom v stolni cerkvi. O

LIVARNA

za zvonove in kovine, poprej
DENZELA SINOVI, MARIBOR

Kopališka ulica 9, je zopet v obratu. — CERKVENE ZVONOVE. — Izdeluje surove litve v vseh kovinah in zlitvinah (bron, medenina, aluminij i. t. d.) — UMETNA LIVARNA reliefi, cerkveni svetilniki. — Vsa oprema za žgalnice, kletarstva, pivovarne, opreme za plin in vodo, opreme za cevi, pipe za pivo, uteži iz medenine lastnega izdelka. Popravilnica za brizgalne i. t. d. — Inž. J. & H. Bühl.

GRADBENI MATERIAL

in sicer: opeka, vrata, okna i. t. d. na prodaj od demolacije hiše v Mariboru, Aleksandrova cesta št. 6 od 20. t. m. naprej.

„Jugoslovansko inženirsko podjetje“ v
Mariboru, Vetrinjska ulica 30.

Projekte kakor tudi izvršitev

vodnih naprav

za izkoriščanje vodnih sil

po najmodernejših principih na podlagi 25 letnih izkušenj v predmetni stroki

„Slograd“

slovenska gradbena in industrijska d. d.

LJUBLJANA

tehnična pisarna v fovarni Keržič, Sp. Šiška
Telefon interurban št. 180.

POZOR! DAME! POZOR!

Dospeli so zopet najnovejši vzorci (modeli) za damske slamnike pomladanske sezije.

VELIKA ZALOGA DAMSKIH IN MOSKIH KLOBUKOV IN SLAMNIKOV.

Sprejema se v popravilo in preoblikovanje (moderniziranje) vseh vrst klobukov in slamnikov. — Modistinje znaten popust. 3-5

IVAN KVAS

Izdelovalnica klobukov in slamnikov. MARIBOR
Meljska cesta 74.

Pozor! CENJENE DAME!

Najnovejši modeli svilenih klobukov in slamnikov do bite po najnižjih cenah pri modistinji

Mariji Savnik, Maribor, Mlinska ulica 9.

Sprejmejo se vsakovrstni stari klobuki in slamniki v popravilo in moderniziranje.

Dežne plašče

Klobuke

perilo

čevlje

dokolenice (gamaše), obleke, dežnike, palice, tržne torbice, potovalne košare, ročne torbice, motvoz (špaga) nudi v veliki izbiri po solidni ceni

Jakob Lah, Maribor, Glavni trg 2

TRGOVINA

Na drobno Na debelo
emajlove, steklene, porcelanaste in majolične posode se priporoča cenj. občinstvu

Albert Vicel, Maribor, Glavni trg 5.

11. uri dopoldne slavnostno zborovanje v dvorani JSZ (Splavarska ulica) s sprejemom novih članov. Udeležba je pri obeh prireditvah za vse redne člane in članice obvezna. Vabimo pa tudi vse prijatelje naš organizacije! Bog živil!

Zdravnik dr. Franjo Jankovič je zopet okreval toliko, da redno ordinira.

Resolucije, sprejete na shodu za moralno povzdigo ljudstva v Mariboru dne 12. marca 1922. 1. Alkoholizem je najhujši sovražnik družinskega življenja in vzgoje mladine, zato: a) naj se v vseh šolah uvede obližaten pouk o kvarljivem vplivu alkohola, b) na roditeljskih sestankih naj se stariši poučujejo, da ne bodo svojih otrok silili k pitju in jih jemali s seboj v gostilne. 2. Državna oblast se poziva, da prepove točenje in prodajanje alkoholnih pišč ob sobotah in nedeljah ter ob plačilnih dneh. Policijska ura naj se strogo drži in v prav nobenem slučaju ne dovoli podaljšanje čez polnoč, izvzemši za potujoče osebe v kolodvorskih restav-

Trgovsko opravo

proda Andrej Oset, Aleksandrova cesta 57, Maribor. Telefon 88. 2 3 105

Seno prešano od 50 kg na prej razprodaja Andrej Oset, Aleksandrova cesta 57, Maribor. Telefon 88 2-3 106

ANDREJ OSET

Maribor.
Aleksandrova c. 57, Telefon 88
trgovina z deželnimi pridelki, drvami, premogom in vinom se priporoča za nakup in prodajo — po najugodnejših cenah. — Brzjav: Andrej Oset Maribor. 2-6 107

Učenec z dobrimi spričevali se sprejme na vso oskrbo v trgovini Jakob Lah, Maribor, Glavni trg 2. 3-3 96

Samo 100 izvodov

velikonočnih pesmi je še na prodaj v Cirilovi tiskarni v Mariboru. Pesmi so lahke in živahne. Cena za 1 izvod 6 Din. Poština posebej. 109

Malo posestvo z opeko krito in zidano hišo, 3 sobe, 2 kuhinji, 1 hlev, 1 klet, pol orala njive, sadonosnik blizu državne ceste, 2 postaji od Maribora, primerno za kakega obrtnika ali železničarja se proda. Cena 150.000 K. Jevšenak Alojzij, sodar v Slivnici pri Mariboru. 92

POZOR!

Lincerplavotisk 1 m K 74, šifon 1a 1 m K 68 do K 84, pepita 100 cm širok 1 m K 120, srajce gladke in pisane od K 140 do K 220, blačevina 1 8 cm širok 1 m K 180, žičnate žimnice, velikost po meri po K 480 do K 700. vrvi za perilo 15, 20, 25, 30, 40 in 50 m dolge. Vrvi za seno, splave, kleti, zvonove vsake debelosti in dolgosti. Noga-vice za moške, ženske in otroke. Glavni in žepni robci, melinos-platno, modro platno, predpas-nike, moške cajg-hlače, obleke za otroke, posteljne slamnjače, glavnike, krtače, biks, krema, milo za roke, britve, žepne nože i. t. d. vse po najnižjih cenah v trgovini

ALOJZIJ GNIUŠEK

Maribor, Glavni trg 6. 110

Železnobetonske stopnice

24 komadov, 1-54 metr. dolge se takoj prodajo v Tiskarni sv. Cirila v Mariboru.

Trapistovski sir vsakovrst. južno sadje

se dobi prvovrstno pri

Matija Lah-u
Maribor, Glavni trg 4

Na drobno!

Na debelo!

Poskusite

kupiti dobro surovo in žgano kavo, sladkor, vse vrste moke in riza, svinjsko mast, bučno in fino namizno olje, domačo slivovko, rum, fini špirit (vinski cvet), fini konjak, kekse, čokolado, kakao, orehe, bošniške češplje, sardine, Maggi v steklenicah in v kockah, sveče, razna čistila, barve za obleke, vinski kis, kisovo kislino galico, žveplo, ličje (rafijo) in vse drugo špecerijsko in kolonijalno blago v trgovini

MILOŠ OSET, Maribor

Aleksandrova cesta 45, naspr. gl. kolodvoru.

Telefon št. 15.

Cene zmernel!

Postrežba točna!

Zadružna gospodarska banka d.d.

Podružnica v Mariboru.

Začasno: Koroška cesta 1/L. — Telefon 311. — Brzjav: Gospobanka.

Centrala: Ljubljana. Podružnice: Djakovo, Sarajevo, Sombor, Split, Šibenik. Ekspozitura: Bled.

Interesna skupnost z Sveopčo Znanstveno banko d. d. v Zagrebu in njeno podružnico v Karlovcu in Gospodarsko banko d. d. v Novem Sadu.

Kapital in rezerve skupno z afilijacijami čez K 50.000.000.

Daje trgovske kredite, eskomptira menice, lombardira vrednostne papirje, kupuje in prodaja tuje valute in devize, sprejema vloge v tekočem računu in na vložne knjižice ter preskrbuje vse bančne in borske transakcije pod najugodnejšimi pogoji.

Pooblaščen prodajalec srečk državne razredne loterije.